

SPOLEČNÉ ZÁTĚŽOVÉ TESTY ČNB A POJIŠŤOVEN V ČR

Samostatný odbor finanční stability
Sekce dohledu nad finančním trhem

2017

SHRNUTÍ

Agregované výsledky společných zátěžových testů ČNB a vybraných pojišťoven provedených v roce 2017 opětovně potvrdily dostatečnou odolnost sektoru vůči případným nepříznivým šokům i v režimu Solventnost II. Výsledky prokázaly, že sektor jako celek byl dostatečně kapitálově vybaven a byl schopen absorbovat relativně významné změny rizikových faktorů. Solventnostní poměr sektoru se i po aplikaci šoků nacházel relativně vysoko nad úrovní regulatorního minima 100 %. V případě zátěžového scénáře rozšířeného o dopad povodní činil celkový solventnostní poměr za testované pojišťovny 152 %.

1. ÚVOD

Ve 2. čtvrtletí 2017 proběhlo další kolo společných zátěžových testů ČNB a vybraných pojišťoven. Cílem těchto testů je vyhodnocení schopnosti pojišťoven absorbovat dopady případného negativního vývoje ekonomiky. V letošním roce byl počet tuzemských pojišťoven účastnících se zátěžového testování rozšířen z deseti na devatenáct. Tržní podíl zúčastněných pojišťoven dle hrubého předepsaného pojistného v roce 2016 činil 99 % trhu tuzemských pojišťoven.

Metodika testu je shodná se zátěžovým testem uskutečněným v roce 2015¹. V zátěžovém testu byl vyhodnocován vliv významných změn rizikových parametrů na hodnotu aktiv a pasiv pojišťovny dle ocenění pro účely Solventnosti II, a odtud na solventnostní pozici pojišťovny, tj. poměru použitelného kapitálu k solventnostnímu kapitálovému požadavku (SCR) k 31. 12. 2016. Stejně jako v předchozím testu nebyl požadován přepočtení SCR po realizaci zátěžových scénářů a změna hodnoty aktiv a pasiv tak měla v testu vliv pouze na výši použitelného kapitálu. V rámci investičních rizik byl testován dopad pro akciové riziko, úrokové riziko aktiv a pasiv, nemovitostní riziko, měnové riziko, riziko kreditního rozpětí a riziko poklesu cen státních dluhopisů. V rámci neživotních pojistných rizik bylo do testu zahrnuto riziko pojistného pro odvětví pojištění motorových vozidel a riziko katastrofických škod způsobených přírodním živlem. Pojišťovny mohly využít opatření týkající se dlouhodobých garancí, která vedou ke snížení citlivosti rozvahy na některá tržní rizika. Z těchto opatření aplikovalo osm tuzemských pojišťoven tzv. koeficient volatility, který umožňuje úpravu bezrizikové výnosové křivky. Aplikace koeficientu volatility nicméně neměla významný dopad do výsledků.

2. ZÁTĚŽOVÝ SCÉNÁŘ

Zátěžový scénář byl odvozen od nepříznivého scénáře použitého pro testování odolnosti bankovního sektoru v roce 2017². Předpokládá propad domácí ekonomické aktivity v důsledku nepříznivého vývoje v zemích hlavních obchodních partnerů ČR a zvýšenou nejistotu na finančních trzích spojenou s prudkým nárůstem rizikové averze investorů vůči EU a rozvíjejícím se ekonomikám. Tento nepříznivý vývoj je dále spojen s poklesem akciového trhu a s propadem cen na trhu nemovitostí³. Scénář byl pro pojišťovny dále doplněn o 10% pokles předepsaného pojistného pro odvětví pojištění motorových vozidel při současném zachování stejné výše nákladů jako v roce 2016. Rozšířený scénář navíc testoval, jak by v letošním scénáři byla kapitálová vybavenost pojišťoven ovlivněna výskytem povodní.

V letošním scénáři byl předpokládán nárůst bezrizikové výnosové křivky odvozené od korunové swapové křivky⁴. Posun odráží zvýšení rizikové prémie v důsledku nepříznivého ekonomického vývoje. Výše posunu je částečně zmírněna pokle-

¹ V roce 2016 ČNB nerealizovala vlastní zátěžové testy z důvodu účasti českého pojišťovacího sektoru na evropských zátěžových testech organizovaných Evropským orgánem pro pojišťovnictví a zaměstnanecské penzijní připojištění (EIOPA).

² Viz Zpráva o finanční stabilitě 2016/2017, ČNB, 2017.

³ Ve scénáři byl předpokládán 41% pokles ceny akcií a 20,5% pokles cen nemovitostí.

⁴ Ve scénáři se předpokládá růst korunové swapové křivky o zhruba 50 b.b. a v případě uplatnění koeficientu volatility o zhruba 110 b.b. Swapová křivka i výnosová křivka českých státních dluhopisů byly simulovány prostřednictvím nového modelového rámce - viz tematický článek „Rozklad výnosové křivky českých státních dluhopisů“ zveřejněný ČNB ve Zprávě o finanční stabilitě 2016/2017.

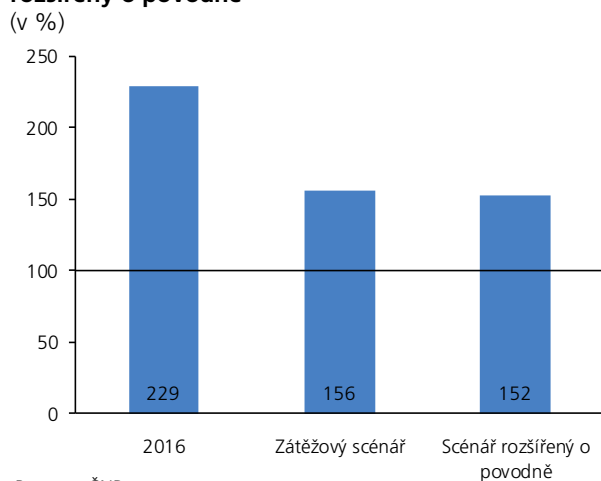
sem očekávání o budoucí úrovni měnověpolitických sazeb v důsledku uvažovaného návratu recese. Změna cen českých státních dluhopisů byla ve scénáři ovlivněna stejnými faktory jako swapová křivka, kromě nich navíc i uvažovaným odchodem zahraničních investorů z českého dluhopisového trhu. Vzhledem k relativně vysokému podílu zahraničních investorů na držbě českého státního dluhu měl ve scénáři jejich odchod významný dopad, ceny českých státních dluhopisů se tak snížily více než ve scénářích v předchozích letech⁵. Značný propad je předpokládán i pro dluhopisy jiných vlád EU, a to z důvodu uvažovaného rizika návratu dluhové krize v eurozóně zesílené současnými politickými a demografickými vlivy. Scénář pro riziko kreditního rozpětí byl stanoven na základě historické volatility výnosů podnikových dluhopisů, které české pojišťovny držely v portfoliích v průběhu posledních deseti let v členění dle jednotlivých ratingů a splatnostních kategorií. Takto stanovený scénář je přísnější než scénář využívaný do roku 2015.

3. DOPAD ZÁTĚŽOVÉHO SCÉNÁŘE NA POJIŠŤOVACÍ SEKTOR

Výchozí solventnostní poměr dle Solventnosti II k 31. 12. 2016 dosáhl 229 %. Použitelný kapitál ke krytí SCR ve výši 47,8 mld. Kč činil 109,6 mld. Kč. Uvedená hodnota použitelného kapitálu je již snížena o plánovanou výplatu dividend za rok 2016 ve výši 9,2 mld. Kč.

Agregované výsledky potvrzují, že sektor jako celek reprezentovaný zúčastněnými pojišťovnami by vzhledem k dostatečné kapacitě použitelného kapitálu absorboval rovněž v režimu Solventnost II dopady značného nárůstu rizikových faktorů, a to včetně současného výskytu povodní (Graf 1, Tabulka 1). I po aplikaci významných šoků by se sektor nacházel relativně vysoko nad hranicí solventnostního poměru 100 %. V rozšířeném scénáři solventnostní poměr činil 152 %. Souhrnný dopad šoků na výši použitelného kapitálu k plnění SCR (43,8 mld. Kč) byl v testu zmírněn o vliv daně z příjmu ve výši 7,0 mld. Kč (Graf 2).

Graf 1
Solventnostní poměr pro zátěžový scénář a scénář rozšířený o povodně

Pramen: ČNB

Pozn.: 100 % regulatorní minimum

Tabulka 1
Dopad zátěžového scénáře včetně rizika povodní

	mld. Kč	% aktiv
Akciové riziko	-13,8	-3,1
Nemovitostní riziko	-2,8	-0,6
Měnové riziko	0,9	0,2
Úrokové riziko	0,2	0,0
Riziko kreditního rozpětí	-3,1	-0,7
Riziko poklesu cen státních dluhopisů	-20,4	-4,6
Pojistné riziko v pojištění motorových vozidel	-2,7	-0,6
Pojistné riziko přírodních katastrof	-2,1	-0,5
Celkový dopad rizik do použitelného kapitálu	-43,8	-10,0
Ostatní dopady (daňové)	7,0	1,6
Použitelný kapitál ke konci roku 2016	109,6	24,9
Použitelný kapitál po aplikaci testu	72,8	16,6

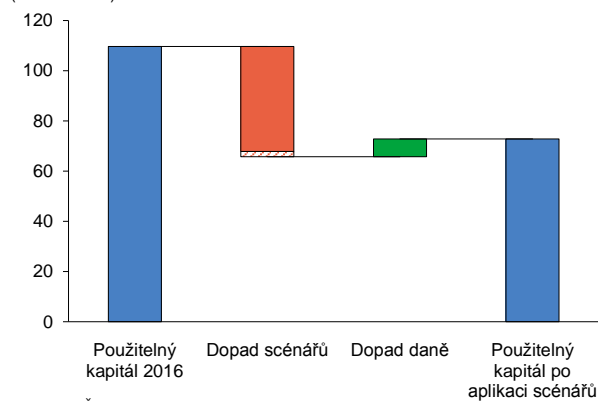
Pramen: ČNB

⁵ Ve scénáři byl předpokládán pokles cen státních dluhopisů o 5,8 % pro dobu do splatnosti 1–5 let, o 13,4 % pro dobu do splatnosti 5–10 let a o 21,1 % pro dobu do splatnosti nad 10 let.

Dopad zátěžových scénářů na použitelný kapitál byl rozdílný u jednotlivých pojišťoven. V případě několika pojišťoven by po aplikaci rozšířeného scénáře pokles solventnostní poměr pod hranici 100 %. Agregovaný tržní podíl těchto pojišťoven byl však velmi nízký. Souhrnná kapitálová nedostatečnost těchto pojišťoven by v zátěžovém scénáři představovala 1,0 mld. Kč, tj. 2,1 % SCR pojišťoven účastnících se zátěžového testu. V zátěžovém testu nebyl požadován přepočet SCR po realizaci zátěžového scénáře. V případě přepočtu SCR by hodnota SCR vlivem snížení objemu expozice poklesla a skutečná potřeba navýšení kapitálu by z tohoto důvodu byla nižší.

V rámci aplikovaného scénáře mělo nejvýznamnější vliv na pokles použitelného kapitálu riziko poklesu cen státních dluhopisů (Graf 3), a to zejména z důvodu vysokého podílu státních dluhopisů v portfoliu tuzemských pojišťoven⁶ a nárůstu šoků pro toto riziko v porovnání s předchozími zátěžovými testy. Podstatný byl vzhledem k velikosti šoku také dopad akciového rizika. Znatelný dopad na pokles použitelného kapitálu mělo i nemovitostní riziko, neboť pojišťovny v posledních letech vzhledem k prostředí nízkých úrokových sazeb hledají další dlouhodobé investiční příležitosti. Oproti předchozím zátěžovým testům vzrostl dopad rizika kreditního rozpětí především v souvislosti se zvýšením šoků pro toto riziko. Relativně příznivý výsledek šoků pro riziko povodní ve srovnání s ostatními riziky potvrzuje, že pojišťovny mají sjednány kvalitně strukturované zajistné programy pro katastrofické škody způsobené povodněmi. Aplikovaný scénář pro úrokové riziko vedl k souhrnnému mírnému nárůstu použitelného kapitálu. To bylo zpravidla z důvodu vyšší citlivosti technických rezerv na nárůst bezrizikové výnosové křivky v porovnání s citlivostí aktiv u pojišťoven s významným podílem tradičních garantovaných produktů životního pojištění ve svém portfoliu. Dopad scénáře pro úrokové riziko byl u jednotlivých pojišťoven rozdílný a byl ovlivněn především mírou sladění splatnostního profilu aktiv a pasiv. Kladný dopad na použitelný kapitál byl rovněž v případě měnového rizika vzhledem k depreciaci koruny v zátěžovém scénáři.

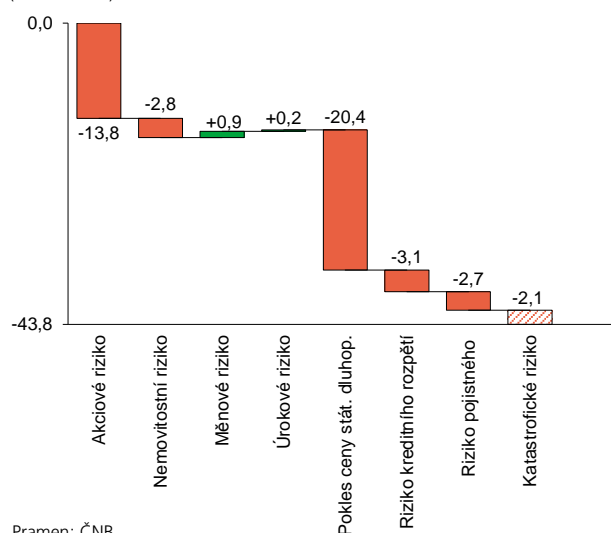
Graf 2
Změna použitelného kapitálu
(v mld. Kč)

Pramen: ČNB

Pozn.: V rámci sloupce *Dopad scénářů* je šrafováním vyznačen dopad povodní.

Graf 3
Pokles použitelného kapitálu způsobený dopadem šoků dle jednotlivých rizik
(v mld. Kč)

Pramen: ČNB

Pozn.: Graf představuje rozklad sloupce *Dopad scénářů* z Grafu 2.

⁶ Součástí testu byly i státní dluhopisy účetně klasifikované jako držené do splatnosti oceňované amortizovanou hodnotou. Ty jsou dle principů Solventnosti II oceněny reálnou hodnotou a v případě některých pojišťoven tvořily významnou část jejich portfolia.

4. PROSTŘEDÍ NÍZKÝCH ÚROKOVÝCH SAZEB

V souvislosti s přetrvávajícím prostředím nízkých úrokových sazeb byl zátěžový test doplněn o vedlejší scénář zaměřený na pokles úrokových sazeb v životním pojištění a o kvalitativní dotazník týkající se realizovaných opatření v souvislosti s prostředím nízkých úrokových sazeb. Celkový dopad scénáře s bezrizikovou výnosovou křivkou odrážející déletrvající prostředí nízkých úrokových sazeb na agregovanou hodnotu použitelného kapitálu zúčastněných pojišťoven byl minimální. U jednotlivých pojišťoven se výsledky dopadu scénáře lišily v závislosti na vzájemné sladění peněžních toků na straně aktiv a pasiv.

V déletrvajícím prostředí nízkých úrokových sazeb pojišťovny obecně čelí riziku nedostatečných investičních výnosů z finančního umístění k pokrytí garantované technické úrokové míry z důvodu reinvestičního rizika, kdy v případě postupné splatnosti stávajících investic bude pro pojišťovny obtížnější nalézt vhodné investice s odpovídající výnosností a přijatelnou mírou rizika. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že ke zmírnění tohoto rizika volí pojišťovny převážně strategii změny produktové skladby. Většina pojišťoven ukončila prodej nových produktů s garantovanou technickou úrokovou mírou a zaměřují se více na produkty, jejímž účelem je zejména krytí životních a zdravotních rizik. Některé pojišťovny dále plánují určité změny ve struktuře investic, např. navýšení investic do nemovitostí. Dle odpovědí pojišťoven by prostředí nízkých úrokových sazeb nemělo tuzemským pojišťovnám v nejbližších letech přinést významnější kapitálové problémy. ČNB se tomuto tématu nadále intenzivně věnuje a trvá na důsledném zaměření pojišťoven na toto riziko, na jeho řízení a posouzení úrokového rizika nejen izolovaně, ale v kontextu dalších investičních rizik, kreditního rizika zajišťovatelů, rizika storen a dalších pojistných rizik, a na zkvalitnění výkonu řízení aktiv a pasiv.